

Boganmeldelser

Den virtuelle forening af Danmarks ægyptiske kunstskatte

Lise Manniche

Ægyptisk kunst i Danmark

Gyldendal 2004

272 s., 120 farvefotos. 299 kr.

Også engelsk udgave

Egyptian Art in Denmark

Den altid flittige og initiativrige Lise Manniche har endnu en gang skrevet en spændende, engagerende og kompetent ægyptologibog. Sidste gang – i år 2000 med titlen Grønne Aber – handlede værket om farver – og meget andet – i den ægyptiske kunst. Denne gang – i 2004 – får vi hele den ægyptiske kunst fra A til Z. Og bogen har særlig interesse for danskere: de mange kunstværker stammer alle fra offentligt tilgængelige samlinger i Danmark: Nationalmuseet, Glyptoteket, Thorvaldsens

Museum, Afstøbningssamlingen og Ordrupgård.

Vi ser således den ægyptiske kunst i dansk lys, og denne indfaldsvinkel giver indledningsvis forfatteren lejlighed til kort at skitsere de forskellige samlingers historie: Den kongelige baggrund for Nationalmuseets ægyptiske samling, det lykkelige samspil mellem den kunstbegejstrede, rige brygger Carl Jacobsen og den lærde ægyptolog Valdemar Schmidt på Glyptoteket, billedhuggeren Thorvaldsens lille udsøgte privatsamling af ægyptiske antikviteter erhvervet i Rom og det mærkelige fund af et stort, pragtfuldt Amenophis III-hoved på Ordrupgård – man véd ikke, hvordan det er kommet dér.

Lige så interessant er det korte rids af den ægyptiske kunsts grundprincipper, der helt og aldeles adskiller sig fra vore normalbegreber om kunst og netop derfor skaber en dybt fascinerende, ægyptisk "egenart". Selv om dette indledende kapitel kun fylder ti sider, får vi dog et godt overblik, fordi forfatteren – prisværdigt – evner at skille væsentligt fra uvæsentligt.

Resten af fortællingen skrider kronologisk frem i kapitler om Tidlig Dynastisk Tid, Gamle Rige, Mellemste Rige, Nye Rige, Tredje Mellemtid, Sentiden og Græsk-romersk Tid. Den ægyptiske kunsts udvikling i tre årtusinder eksemplificeres af statuer, statuetter, relieffer, malerier, bronzer og fajancer. 120 fremragende farvefotografier danner afsæt for en meget grundigt fortalt historie, hvor man hører om ikke mindre end 330 kunstværker. Der er imidlertid altid god balance mellem overblik og detalje, så det lange perspektiv aldrig går tabt i de

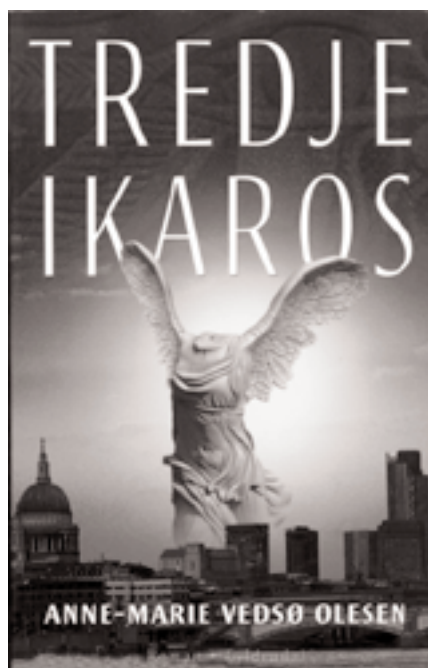
mange specifikke værkoplysninger.

Man ser mange af de internationalt berømte kunstskatte: Den tidlig-dynastiske flodhest, Nefermaats indlagte "pasta"-mosaikker, træfiguren af læsepræsten Merirahashtef, Det sorte Kongehoved, Statuen af skatmesteren Gebu, Statuen af gravguden Anubis, Poliostelen, Amarna-prinsessen, bronzefiguren af guden Seth for blot at nævne nogle af de fineste. Glyptotekets værker er langt i overtal – af naturlige årsager, fordi samlingen lige fra begyndelsen blev anlagt som et overflødhedshorn af store flotte værker, der skulle betage museets publikum og vække interesse – ikke blot for den ægyptiske kunst – men for kunst i bred almindelighed. Derimod har den anden store samling, på Nationalmuseet, i højere grad været betragtet som en kulturhistorisk samling, der skulle vise den ægyptiske kultur i dens fulde bredde.

Flere gange har man talt om at slå Nationalmuseets og Glyptotekets ægyptiske samlinger sammen, men idéen har aldrig kunnet gennemføres. I Lise Manniches bog er sammenlægningen imidlertid sket på det virtuelle plan, så læseren hjemme i stuen frit kan færdes i én stor fælles, dansk samling af ægyptisk kunst, der endog inddrager de øvrige mindre samlinger. Det er der kommet et fantastisk værk ud af: med en kompetent fører i hånden ser man tydeligt, hvor rige mulighederne er for at studere ægyptisk kunst i Danmark.

Roser skal også gives til forlaget, Gyldendal, der med forbilledlig tilrettelæggelse, smukt design og god trykning har udgivet en sjældent fornem publikation.

Mogens Jørgensen

Okkult spændingsroman

Anne-Marie Vedsø Olesen

Tredje Ikaros

Gyldendal 2004, 252 s. 275 kr.

Tredje Ikaros er anden del af en trilogi, der tog sin begyndelse med Djævelens kvint (anmeldt i Papyrus 2002/1). Den kan dog læses uafhængigt af sin forgænger. Kaosguden Seth, der blev forløst fra sin metalkrop i vitrinen på Glyptoteket af en nyopdaget arie fra Tryllefløjten, opført i festsalen ved siden af, befinder sig nu i London med en ufuldbyrdet, skæbnebestemt opgave foran sig: uskadelliggørelsen af den nyfødte Horus (eller Horace som han vittigt døbes). Nephthys spiller en afgørende rolle i bogen i den unge billedkunstner (og Seths elskede) Victorias krop. Ind i det for ægyptologer genkendelige handlingsforløb flettes dels historien om opdagelsen af og handelen med "den tredje Ikaros", et hidtil

ukendt maleri af den ældre Brueghel, og dels en dramatisk sekvens om moderne terrorisme.

Atter må man forundres over forfatterens indgående kendskab til ægyptisk religion og filosofi, der inddrages perifert, men viser sig i mange detaljer, samt hendes intelligente og velformulerede fortællestil. Bogen er spændende fra begyndelsen til slutningen – en af de bøger, man ikke desto mindre ønsker at læse langsomt for at få alle nuancerne med. Det bliver interessant at se, om forfatteren i tredje bind lader det gode (Horus) sejre over det onde (Seth), eller om det i sidste ende er Seth, der styrer hendes pen – og verdens grumme gang.

LM

Pyramidetidens musik

Rafael Pérez Arroyo

Egypt. Music in the Age of the Pyramids

Madrid 2003. Spansk udgave 2001. 511 s., rigt illustreret. 145 euro.

Der er for nylig udkommet en bog om en niche indenfor ægyptologien. Den er på samme tid umådelig fascinerende og dybt problematisk. Udenlandske bøger anmeldes normalt ikke i Papyrus, og da denne til og med er ganske kostbar, er det nok de færreste læsere beskåret at anskaffe den. Men den inspirerer til nogle generelle betragtninger, der kan være af interesse.

Det drejer sig om en bog af spanieren Rafael Pérez Arroyo:

Music in the Age of the Pyramids, lidt over 500 sider i kvartformat. Bogen er umådelig flot trykt og har da også vundet en designpris i Madrid. Den er rigt illustreret med forfatterens egne fremragende farvefotografier samt (tilsyneladende) meget nøjagtige og smukke stregtegninger. Et tillæg med pyramide-tekster i hieroglyffer er trykt på kraftigt, tonet papir. Hvordan har det overhovedet kunne ladet sig gøre at producere en sådan luksuriøs bog?

Dette spørgsmål fik jeg mulighed for at få besvaret. En dag i august bragte posten mig et eksemplar af bogen, tilsendt af forfatteren. Jeg havde i forvejen set den anmeldt i Kmt og var noget nysgerrig efter at finde ud af, hvordan man kunne skrive en så tyk bog blot om musikken i Gamle Rige. Da jeg netop stod for at skulle af sted til et musikarkæologisk seminar i Michaelstein, et romantisk kloster i det tidligere Østtyskland, forhørte jeg hos arrangøren om forfatteren til denne nye bog skulle deltage. Han blev straks inviteret, og jeg havde derfor mulighed for nogle lange, interessante samtaler med ham gennem flere dage på et tidspunkt, hvor jeg kun havde nået at læse knap 100 sider af bogen.

Forfatteren, der taler glimrende engelsk, har en baggrund i musikkonservatoriet i Madrid og har beskæftiget sig med musik i årevis på forskningsplan, som udøvende musiker og dirigent og i pladebranchen. At han også havde konsulteret den ægyptologiske faglitteratur vidnede hans noter og bibliografi om. Han har med sin kone for egne midler skabt et center for ægypto-

logi (Centro de estudios egipcios), hvor han de sidste 10 år har koncentreret sig om musikken i det gamle Ægypten. Det er dette center, der har udgivet bogen. Der er således tale om en person, der er drevet af en sand passion for det gamle Ægypten, dets kultur og filosofi, og især dets musik, og som har en på samme tid meget bred og meget specialiseret indfaldsvinkel til emnet. En spansk ægyptolog (José María de Diego Muniz) har assisteret med hieroglyfferne.

Jeg vil ikke på dette sted gå i detaljer med redaktionelle kommentarer til bogen ud over at nævne, at en redaktør ville have gjort underværker. Det er meget vanskeligt at redigere sit eget værk, og man kan (som her) glemme helt væsentlige hjælpemidler som f. eks. et indeks og krydshenvisninger mellem tekst og billeder – udeladelsen af begge dele er ikke læservenligt i en bog af dette omfang. Talrige oprindeligt ikke-spanske bøger er også i den engelske udgave citeret i deres spanske oversættelse (det er imponerende, så meget spanierne har oversat!), og noteapparatet er i det hele taget ikke rationelt udarbejdet. Men det er det indholdsmæssige, der er det væsentlige i bogen.

Det er forfriskende at få en helt ny person til at blande sig i den musikvidenskabelige debat, og især en forsker, der har specialiseret sig i studiet af tidlig musik. Når jeg selv skriver om musik, er det jo fra en ægyptologs synspunkt (med en vis erfaring i fremstilling af blæseinstrumenter). Man kan ikke forvente at finde en, der er specialist i begge dele. Det er gennem dialog og samarbejde mellem de to discipliner, at

Computer-konstrueret harpe fra bogens forside.

de mest lovende resultater kan opnås. I Michaelstein havde forfatteren og jeg nogle animerede diskussioner om fortolkningen af billedmaterialet (mit speciale) kontra hans tanker om ægypternes musikteoretiske fundament. RP har absolut tillid til kunstnerens evne til at gengive en musikalsk situation nøjagtigt. Her er jeg mere skeptisk. Hvordan kan vi være sikre på, at en billedkunstner også havde sans for musik? Det drejer sig her om for eksempel angivelsen af hvor mange vækstled, der er i et siv brugt til en fløjte, hvilket ifølge RP giver indikationer om den anvendte skala, eller hvorvidt et givent antal strenge i en harpe, afbrudt og ændret af musikerens hoved eller arm, indikerer en ændring i samme skala. Den væsentligste forskning indenfor den grundlæggende musikteori blev udført af Hans Hickmann (død 1968) for snart et halvt århundrede siden, og lige præcis på dette område er der ikke sket så meget siden. RP har nogle glimrende betragtninger om, hvordan det evident perfektionistiske i kunsten må have haft en parallel i musikken og må have indgået i en større kosmisk sammenhæng, hvilket, ifølge forfatteren, karakteriserer den

ægyptiske musik. Musik var et middel til at opnå *maat*. Det lyder brilliant og rigtigt, men man hungre efter flere beviser.

Vi er ikke blevet enige om de præmisser i billedkunsten, der ligger til grund for hans fortolkninger, men til gengæld har RP udført et enormt arbejde med rekonstruktion af instrumenter og akustiske eksperimenter. En cd til bogen kan anskaffes, men den er i skrivende stund udsolgt og indgår derfor ikke i disse betragtninger. På seminaret, hvor RP med kort varsel havde forberedt et indlæg om et fascinerende emne (*maat* i musikken), viste han billeder af disse instrumenter, som er rene kunstværker i sig selv, og hvortil omhyggeligt udvalgte materialer (siv, træ, skind etc.) er anvendt.

Bogen vil efterhånden blive anmeldt i de videnskabelige tidskrifter. Den udgør et vigtigt og inspirerende bidrag, som utvivlsomt vil forårsage en del debat. Hvorom alting er, har den alene på grund af præsentationen af kildematerialet en eksistensberettigelse. Der er planlagt yderlige fire bind i serien. **LM**